

Warszawa, 20 marca 2023 r.

**Opinia Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych WRZOS
oraz Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciw Ubóstwu (EAPN Polska)
do projektu Krajowego Programu Reform 2023/2024**

Uwagi ogólne

Jako WRZOS i EAPN Polska przewidujemy, że ubóstwo skrajne, sfera niedostatku, ubóstwo energetyczne, materialna i społeczna deprivacja drastycznie wzrosły w 2022 r. ze względu na bardzo wysoką inflację i napływ uchodźców z Ukrainy. Dane GUS na ten temat będą znane dopiero 30 czerwca 2023. Wysoka inflacja ma miejsce również w roku bieżącym co przy niskim wzroście gospodarczym grozi tym, że wzrosty ubóstwa z 2022 r. utrzymają się również w 2023 i 2024 r. Potwierdza to projekt Joint Employment Report 2023¹ oraz prognozy samej Komisji Europejskiej z jesieni 2022 r.² Wobec tego pomijanie wzrostu ubóstwa, niedostatku i deprivacji materialnej i społecznej w projekcie KPR na lata 2023 i 2024 jest dla nas niezrozumiałe i nieakceptowalne.

Jest to drugi KPR od czasu zakończenia Strategii Europa 2020. Podobnie jak poprzedni i ten za mało uwagi przywiązuje do bieżącej sytuacji kryzysu kosztów życia i jego wpływu na ubóstwo oraz do spraw społecznych i reform w tym zakresie, szczególnie w obszarze przeciwdziałania ubóstwu. Rząd w ten sposób ignoruje własne dokumenty takie jak Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu z 2021 r., który ma być spełnieniem warunkowości tematycznej w tym obszarze. Przypominamy, że w okresie finansowym 2021-2027 realizacja warunkowości tematycznej będzie monitorowana przez Komisję Europejską, a semestr ma uwzględniać realizację celów EFS+.

Po raz kolejny w projekcie KPR pominięto cele Planu działań na rzecz realizacji Europejskiego Filaru Praw Socjalnych (EFPS), w tym cel związany z ograniczeniem ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego. Polska przyjęła własne cele, o których należy przypominać w każdym KPR i je dokładnie monitorować oraz prognozować. Pominięcie tych celów jest niezrozumiałe i nieakceptowalne biorąc pod uwagę wytyczną 8 Promowanie równości szans dla wszystkich, wspieranie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa zawartą w decyzji Rady z 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia państw członkowskich. Zawiera ona następujące stwierdzenie: „Szczególną uwagę należy zwrócić na zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa pracujących, zgodnie z głównym celem Unii na 2030 r. dotyczącym ograniczenia ubóstwa”³.

¹ 2023 European Semester: Proposal for a Joint Employment Report

https://commission.europa.eu/publications/2023-european-semester-proposal-joint-employment-report_en

² European Economic Forecasts, Autumn 2022, https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-02/ip187_en.pdf

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D2296&from=PL>

Po raz kolejny w projekcie KPR uznano, że zasada 14 EFPS dotycząca zapewnienia minimalnego dochodu jest poza zakresem KPR. Jest to niezrozumiałe i nieakceptowalne w świetle wytycznej 8 Promowanie równości szans dla wszystkich, wspieranie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa, która stwierdza: „Systemy ochrony socjalnej powinny zapewniać odpowiedni dochód minimalny każdemu, kto nie dysponuje wystarczającymi zasobami”. Ponadto od stycznia 2023 r. obowiązuje zalecenie w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego zapewniającego aktywne włączenie, którego realizacja powinna być uwzględniona w ramach semestru europejskiego. Polska poparła to zalecenie, a tym samym powinna je uwzględnić⁴. Jest to także sprzeczne z zapisami samego KPR, w którym wspomniano, choć tylko raz, o zapewnianiu minimalnego dochodu w postaci tylko jednego rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego dla niewielkiej grupy rodziców z rodzin 4+ w wieku emerytalnym.

Wzorem praktyki z lat 2015-2019 proponujemy na jesieni 2023 r. zorganizować spotkanie robocze Zespołu do spraw Semestru Europejskiego w sprawie ubóstwa. Gdy ubóstwo spadało w latach 2016-2019 spotkania te były realizowane co roku, a więc tym bardziej są uzasadnione, gdy ubóstwo zgodnie z przewidywaniami EAPN Polska i Komisji Europejskiej będzie rosnąć w latach 2022-2024.

Z powyższych uwag wynikają nasze propozycje zmian w dokumencie.

Propozycje konkretnych zmian w projekcie KPR

Miejsce w dokumencie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
s. 5, akapit 2	Po kropce na końcu akapitu dopisać zdania: „Polska realizuje Europejski Pilar Praw Socjalnych i jego plan, w ramach którego przyjęto, że liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zmniejszy się o 1,5 miliona do 2030 r. W latach 2022-2024 realizacja tego celu jest zagrożona, co jest powodem do niepokoju rządu i partnerów społecznych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego.”	Polska przyjęła konkretny cel w ramach Planu realizacji EFPS, semestr ma realizować EFPS, dlatego przypomnienie, monitorowanie i prognozowanie sytuacji w tym zakresie jest konieczne. Zarówno WRZOS i EAPN Polska jak i Komisja Europejska przewidują wzrost ubóstwa oraz deprivacji materialnej i społecznej z powodu bardzo wysokiej inflacji
s. 64	Proponujemy wprowadzić dodatkowe wyzwanie: „Wyzwanie. Wzrost ubóstwa, niedostatku oraz deprivacji materialnej i społecznej”. Należy przenieść do tego punktu treści dotyczące celu 1 z punktu 4 na s. 65. Należy je uzupełnić o informacje o polskim celu w ramach Planu realizacji EFPS	W czasie, gdy ubóstwo, niedostatek, deprivacja materialna i społeczna rosną należy uznać je za wyzwanie w świetle celów Polski przyjętych w ramach Planu realizacji EFPS, w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu

⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023H0203\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023H0203(01))

	<p>dotyczącym ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.</p> <p>Należy je uzupełnić o przewidywania wzrostu ubóstwa, w tym energetycznego, niedostatku oraz deprivacji materialnej i społecznej na podstawie prognoz EAPN Polska oraz Komisji Europejskiej z pakietu jesiennych prognoz gospodarczych 2022. Należy opisać w tym punkcie działania, jakie rząd zamierza podjąć, aby łagodzić wzrost ubóstwa i wspomagać osoby i rodziny żyjące w ubóstwie, w tym co najmniej realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (warunek tematyczny dla EFS+), przygotowywaną przez KPRM Strategię włączenia społecznego, działania podejmowane w zakresie pomocy społecznej, w tym żywnościowej</p>	<p>Społecznemu, w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami (ubóstwo osób z niepełnosprawnościami), Krajowego Planu działań na rzecz realizacji Europejskiej gwarancji dla dzieci (bezdolność dzieci) oraz Umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 (ubóstwo energetyczne)</p>
s. 73	<p>Główne uwagi partnerów WRZOS: „W opinii WRZOS i EAPN Polska w latach 2022-2024 dojdzie do znaczącego wzrostu ubóstwa, niedostatku oraz deprivacji materialnej i społecznej. W związku z tym organizacje te podkreślają, że KPR w dalece za małym stopniu uwzględnia sprawy społeczne, a w szczególności przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. WRZOS i EAPN Polska podkreślają, że mimo wzrostu ubóstwa w 2022 r. i w kolejnych latach, a także przyjęcia przez Polskę celu w tym zakresie w ramach Planu realizacji EFPS oraz jasnych stwierdzeń wytycznej 8... i nowego zalecenia w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego, KPR traktuje te zagadnienia całkowicie nieadekwatnie. Przykładem tego według WRZOS i EAPN Polska jest nie tylko pomijanie tego problemu, ale też świadome wyłączenie z zakresu KPR zasady 14 EFPS dotyczącej odpowiedniego dochodu minimalnego Organizacje zaproponowały dodanie do dokumentu KPR nowego wyzwania „Wzrost ubóstwa, niedostatku i</p>	<p>Przewidujemy, że nasze propozycje zostaną odrzucone. Nasza opinia na ten temat potraktowania naszych propozycji powinna być uwzględniona w tej części KPR, gdyż właśnie temu jest ona poświęcona</p>

	<p>deprywacji społecznej i materialnej. WRZOS i EAPN Polska wyraziły także niepokój związany z tym, że niekontynuowana jest praktyka roboczych spotkań Zespołu ds. Semestru na temat ubóstwa, ostatnie odbyło się w 2019 r. Zaproponowały, aby wznowić te spotkania od jesieni 2023”</p>	
<p>s. 78, CSR 3, część 3</p>	<p>Należy uzupełnić działania, które zostały podjęte w celu lepszego kierowania świadczeń i zapewnienia do nich dostępu o następujące: „Podniesienie kryteriów dochodowych w pomocy społecznej od 2022 r., które okazało się niewystarczające ze względu na wysoką inflację, która nie została przewidziana w 2021 r. W związku z tym podniesiono kryterium w rządowym Programie posiłek w szkole i w domu do 200%, aby przynajmniej w taki sposób łagodzić ubóstwo i głód w Polsce”</p>	<p>Kryteria dochodowe w pomocy społecznej decydują nie tylko o dostępie do świadczeń pieniężnych, ale też wyznaczają ich wysokość. Podniesienie kryteriów w 2021 r. było za niskie w stosunku do inflacji w 2022 r., a rok kolejnej weryfikacji przypada na 2023 r. z obowiązaniem od 2024 r. W ten sposób dwa najgorsze lata pod względem inflacji pozostawia kryteria dochodowe na stałym poziomie przez co drastycznie zmniejszy się liczba uprawnionych, a świadczenia tych, którzy są uprawnieni zasadniczo zmniejszą się. Dzieje się to w sytuacji, gdy mamy do czynienia z kryzysem kosztów życia, który najbardziej dotyka ubogie osoby i rodziny</p>
<p>s. 96, wiersz 6 Wynagrodzenia</p>	<p>Należy wpisać do działań podniesienie płacy minimalnej oraz waloryzację płac w sektorze publicznym</p>	<p>Podniesienie płacy i stawki minimalnej w 2022 r. było niewystarczające w stosunku do inflacji, niemniej już podwyżka w 2023 r. może poprawić sytuację. Wzrost płac w sektorze budżetowym o 7,8% od 2023 r. nie rekompensuje wzrostu inflacji.</p>
<p>s. 99, wiersz 14 Minimalny dochód</p>	<p>Należy wykreślić słowa „poza zakresem KPR” i wpisać tu działania podjęte w 2022 i planowane na 2023 r. i 2024 r. w związku z zapewnienie odpowiedniego dochodu minimalnego, usług wspierających i podstawowych. Należy skupić uwagę na świadczeniach nieskładkowych i z kryteriami dochodowymi takich jak: zasiłki z pomocy społecznej, zasiłki rodzinne,</p>	<p>Zalecenie rady w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego zapewniającego aktywną integrację wyznacza strategię UE i tym samym Polski w tym zakresie. Polska poparła zalecenie, więc powinna je realizować w sposób taki, jaki uważa za stosowny.</p>

	specjalny zasiłek opiekuńczy, dodatki mieszkaniowe, programy PO Pomoc Żywnościowa, Program posiłek w szkole i w domu	
s. 101, wiersz 1 koniec z ubóstwem	Należy uzupełnić pustą komórkę o najważniejsze działania podjęte w 2022 r. i planowane na rok 2023 w zakresie walki z ubóstwem opisane w ramach dodatkowego wyzwania zaproponowanego wyżej (s. 64)	Zmiana związana z uwzględnienie wyzwania jakim jest wzrost ubóstwa, niedostatku i deprivacji materialnej i społecznej
s. 101, wiersz 2 Zero głodu	Należy uzupełnić najważniejsze działania o co najmniej zwiększenie kryterium dochodowego dla Programu posiłek w szkole i w domu do 200% kryteriów dochodowych z pomocy społecznej	Instrumentami rządu w przeciwdziałaniu niepewności żywieniowej ubogiej ludności są przede wszystkim programy Program posiłek w szkole i w domu oraz PO Pomoc Żywnościowa finansowany z EFS
s. 102 wiersz 7 Czysta i dostępna energia	Należy uzupełnić najważniejsze działania o co najmniej 1) wprowadzenie do Prawa energetycznego definicji ubóstwa energetycznego i programów wsparcia dla odbiorców wrażliwych; 2) obniżki VAT na surowce energetyczne; 3) świadczenia wprowadzone w celu ochrony przed wzrostem cen energii	Rząd podjął wiele działań w 2022 r., część z nich jest kontynuowana w 2023 r. i w 2024 r. w sprawie dostępu do energii i ochrony przed wzrostem jej cen

z poważaniem

Prezes WRZOS
Cezary Miżejewski

Przewodniczący Rady Wykonawczej EAPN Polska

dr hab. Ryszard Szarfenberg
